

„A TERMÉSZET” előfizetési ára mellék-
lapjával, a „HALÁSZAT”-tal együtt :
egy évre 6 korona.
Csupán a „Halászat” egy évre 3 korona.

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztik :

DR. LENDL ADOLF

és

csikszentsimoni és ernyesi

LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

Állataink a néplegendákban.

Érdekes mese-, rege-, legenda- és mondavilágot tár föl előttünk a népelet lelki működésének leghatalmasabb megnyilatkozása: képzelőtehetségének határt nem ismerő csapongása. Bebarangol ezzel megmérhetetlen magasságot; az ezerszemű eget arany sugaras menyországgá varázsolja, hol hattyúfehérszárnyú angyalok égi zenével mulattatják, őszhajú próféták, görnyedező vén szentek szolgálják nagy hűséggel a térdig érő szakállú, jó-ságos öreg Istent, a legédesebb Atyát, aki arany trónon ül és a Fiúistent, Krisztust, aki az úr jobbján a Golgotha nehéz keresztjét még most is a vállán emeli; azután zabolátlan erővel száll le ez a villámgyorsaságú fantázia a feneketlen mélységbe, ahol a pokol örök tüze lángol, pattog, susorogva éget, perzsel és jajveszékélés, sirás, ordítás szívetrázó hangzavara tölti be az elátkozott, kárhozatra jutott lelkek e szörnyű-séges világát.

Az ember teremtése pillanatában már bírt e hatalmas lelkitehetséggel s én hajlandó vagyok elhinni, hogy akkor még csak ennek működésével különbözött az állatoktól. Az édenben, ahol minden ragyogó szép volt, Ádám és Éva már álmodoztak nekik ismeretlen dolgokról; bizonyosan bebarangolta lelkük a végtelenséget, melynek hol egyik, hol másik csücskében kigyult egy-egy világ s sziporkázó fénynyel tűnt el a semmiségben; bizonyosan riadozott lelkük a tomboló vihartól, mely villámstorokat pattogatott fejük felett s képzeletük megteremtette azt az előttük ismeretlen

hatalmasságot, aki olyan szilajul tánczoltatja a felleget, tüzet gyujtogat a magasságban, haragosan száguld a Paradicsom fölött s tépi iszonyatos kedvteléssel annak díszes virágait, édes gyümölcsfáit és a hatalmas rengeteget felkorbácsolja, hogy az csak úgy jajgat, bömböl bele! Azután megalkották lelkükben azt az édes-szelíd, mindig mosolygó jó erőt, mely felgyújtja nekik a napot, holdat, csillagokat s szeretettel táplálta őket. Szóval, amióta ember van, a lélek képzelőtehetsége folytonosan egyenlő erővel működik és mindig egyformán; határtalan az ő birodalma. A lélek minden más tehetsége korlátozható; ez sohasem. Fialat, mint akkor volt, mikor az első hajnal felderült az emberre; zabolátlan, mint volt az emberiség bölcsőjében, a ragyogó kelet színdús virágai között s nem okosodik meg anynyira soha, hogy a föld rögéhez tapadjon, hogy megelégedjék az adott környezettel, a körülményekkel, az érzékelhető természeti világgal... És jól is van ez így; mert ennek a lelkitehetségnek apróbb kiágazásai: a hit, vágy, remény, nem jönnének nélküle sohasem beteg, bánatos lelkünk, szívünk segítségére; ezek nélkül pedig olyan sívár, kietlen volna az élet, mint a mezők virág és madárdal nélkül. A bánatos szív megrepedne, a lélek elborulna; mert az a felleg, mely reá-nehezül, sehol sem engedne kilátást egy szebb jövőre. A képzelőtehetség csak egy szűk nyílást fedez fel a borongás testén, amelyen túl derű ömlik szét s megnyugszik. Megrajzolja a léleknek a jövő szép világát, melynek elérésében erősen hisz. Vágyakat plántál a sívár kebelbe, a szomorú napok után biztosan bekövetkező boldogságra s reménységben él. Ilyenkor gyó-

gyító ereje van e hatalmas tehetségnek, mert mindazt lelki szemlélődésünk körébe vonja, ami után sóvárgunk. De ettől eltekintve is, isteni hatalommal van felruházva; a költői remek alkotásokban a legcsodásabban működik s leigázhatatlan erőt képvisel.

Az egyszerű nép fantáziája is csodálatos dolgokat művel s mindig munkál. Beszéli a fákat, virágokat, csodás lényekkel népesíti be az eget, a földet, a földalatti üregeket. A rengeteg erdőségeket, völgyeket, sötéten tátongó barlangokat láthatatlan parányi alkotásokkal és *láthatatlan óriásokkal* tölti meg, melyek szakadatlanul küzdenek velünk, vagy ellenünk; diadalra juttatják törekvéseinket, vagy megsemmisítik céljaink után való küzdésünkben minden erőnket.

Jelen cikkemben a minket legközelebről érdeklő állatvilág szerepeltetéséről a néplegendákban mondom el egyet és mást. A képzelőtehetségnek, azt hiszem, ez a legkülönösebb működése és sok esetben érthetetlen is. Mert hiszen csodálatos dolog az, hogy az emberekhez oly közel álló állatokat a képzelőtehetség oly tulajdonokkal ruházza fel, melyekről biztosan tudja, miszerint azokkal nem rendelkezik. A nép különösen ismeri azokat az állatokat, melyekkel otthon — háztartásában, gazdaságában — mint leghűbb munkatársával együtt él, melyeket mezei munkájában, pásztorkodásában, minden tulajdonságában megismer; tudja, hogy azok tehetsége csak abban a körben mozog, ahol az *erő* és a *haszon* érvényesülhet csupán, de a lelki tehetségeknek egyetlen nyilvánulása sem jöhet számításba; mindazáltal csodás cselekedetekkel hozza kapcsolatba s beszéli. Főlépteti képzelete világában oly erővel, mely az Istennel is daczol.

A néplegendák, különösen az újabb időben, mióta Szilágy vármegye néprajzi viszonyainak tanulmányozásával foglalkozom, nagyon is magukra vonták figyelmet. Sok érdekeset jegyeztem fel gyűjteményembe s

ezek közül néhányat, melyek az állatléttel vannak összefüggésben, bemutatok e becses lap olvasóinak.

A biblia az állatokra vonatkozó leírásaiban már az első emberpár paradicsomi életében szerepelteti a kígyót s így ő az *első legendás állat*, mely azután az új-testamentumban is fellép; tehát őt vesszük elő mi is legelőbb.

Ha már az első emberpár költői szép történetében az *incegkedő rossz* megtestesüléseképpen áll előttünk s ugyancsak a sátánfajzat szerepkörét vállalja magára a krisztusi legendákban is: a nép sem képzelheti valami angyali teremtesnek. Hasonló hivatásra szánja s talán azért is gyűlöli annyira, hogy kimélet és szánalom nélkül pusztítja minden fajtát, ahol ráakad; pedig halála után bőrének és zsírjának csodaerőt tulajdonít, mint orvos-szereknek.*)

És most lássuk a néplegendákat, melyek után mindenütt pontosan feljegyeztem a gyűjtés helyét is:

I.

A kígyó legendája.

Krisztust megszólította egyszer Péter az égből:

— Mester, jó lenne lenézni a földre, mert a Sátán ott ismét uralkodni kezd. Hatalmába kerítette az embereket.

— Honnan tudod te azt, hű fiam?

— Nagyon kevés lélek jön most mihozzánk, akit bebocsáthatok a menyországba. Azoknak is nagyobb része a vezeklő-helyen kell hogy üljön huzamosabb ideig.

*) Ha kígyót talál: fejét törli össze, úgy üli meg. Naplementig nem nyúl hozzá, mert azt tartja, hogy addig mindig él s farka addig mozog, míg a nap teljesen lefűnik hatalmas kék tengerében. Azután megnyúzza s bőrét egy pálczára húzza, melyet gondosan őriz, hogy mikor tehene ocsésát a kígyó megmarja s feldagad: azzal kenje meg, mint biztosan ható szerrel. Zsírját kiolvasztja s veszélyes torokfájáskor azzal ken. B. M.

Véletlen vaddisznó-vadászat.

„A TERMÉSZET” eredeti tárczája.

Írta: Gy. Takách Gyula.

Csúful sít a szél odakinn, mintha most nyúznák! A kályha pattogó tüze mellett hallgatom hasztalan örökdését, miközben gondolataim a múltban tévelyegnek, kiragadnak a havas vadászterek tájaira. Látom a nemes gímet büszke koronájával, a turkáló fekete mumust, a selyemfinom őzikék didergő esapatát. És a hó hull, egyre hull! A szél meg orgonál idétlenül. Mégis elfog a vágy —

menni, menni ki a zuzmáros világba, oda, ahol az a fekete mumus barázdálja orrával a szép fehér havat, a liliumterítőt, amelyen olyan szépen „festenek” a jól talált vad vérrózsái... De leköt az átkozott idő; csak a visszaemlékezésekkel kell beélnem, a múlt gyönyörűségeivel, melyek közül im, papírra teszek egy felejthetetlen motívumot a napsugaras időkből, amely után úgy vágyik a szív, ha a fagyasztó dermedet rálehel a mindenség fehér gyászára.

Juliusi verőfényes délután volt. Igazi kánikula. Ember, állat menekült az árnyékba az elviselhetetlen hőség elől.

Magam is elbujtam lefüggönyözött hús szobámba és végignyújtózva a kereveten, kéjjel élveztem a cigaretta édes füstjét. Ekközben körülszáryalt az unalom tespesztő érzete. Unottan néztem szivarkám gomolygó füstjét, mint

száll felfelé szakadatlanul a vékony kékes szalag s oszlik szét bodor felhőkké a boltozaton, hogy ismét lecsapódjék, hullámzó, imbolygó fátyol-réteget képezze fölöttem.

Talán a szobámban uralkodó misztikus félhomály s az ide-oda szálló fehér füstfelhők gyakoroltak hatást kedélyemre, de lassacskán éber álomba merültem. Elfogott a merengés, a verőfényes ábrándozás.

Szemeim elrévedeztek a falakon, honnan itt is, ott is egy sötét agancs vagy fehérlő vadkan-agyar körvonalai meredtek felém, kísérteti nyelven vádolva halálukért: gyilkosom! . . . gyilkosom! . . .

A lomhán nyújtózó füstreltegen mozgó alakok, fák, erdőrészetek jelentek meg, miket képzeletem festett oda az álom színeivel. Itt egy hatalmas bőgő gimvad körülvéve figyelő, karesú teheneitől, amott egy kutyák által megállított, dühében tajtékzó agyaras . . . Benépesedett az egész szoba szebbnél szebb jelenetekkel, felkorbácsolva a hőségtől szunnyadó vadászszenvédelemet.

Izgatottan ugrottam fel fekhelyemről. Nem volt tovább maradásom a szobában. Vágytam ki a falak közül a szabadba, ki a zöld erdőbe, az idillek s tragédiák nagy színpadára.

Gyorsan magamra kapkodtam vadászruhámat, vállamra vettem hátizsákomat, egycsővű expresszemet és fiatal vérbemmel nekiindultam az erdőnek.

Délután 4 óra lehetett, mikor kiléptem a kapun. Céloom nem annyira a vadászat volt, mint inkább egy kis séta az erdőn s vérebem tanítása a csendbenmaradásra, ha egyedül hátrahagyom az erdő valamely pontján.

— No, menjünk le és törjük meg a sátán hatalmát!

Lejönnek a földre s nagy meglepetésükre látják, hogy az emberek nagy része valóban a rossz hatalmába került. Elromlottak az *emberek* (férfiak) és asszonyok egyaránt... Keresik a Sátánt, ki mióta Krisztus megtörte hatalmát s elment a földről, ismét feltámadott, de nem találják sehol.

Rájönnek végre, hogy ismét a *kigyó* vette pártfogásába, mint hajdan annyiszor! Megtörik a kigyó fejét, melyből a sátán valóban előbujt. Krisztus pokolra vetette s megszabadította másodszer a világot szörnyű hatalmától. Az embereknek pedig meghagyta, hogy gyűlölködve pusztítsák mindenütt a csúszó férget, mely a sátán barátja s melynek csak halála után van haszna — bőrében és zsírában, melyeket használjatok fel, hogy amelyik elpusztul, soha többé fel ne támadjon. Azóta kerüli az embereket, bujkálva él és sötétben pusztul el. (Innen van az a hit, hogy a kigyó naplemente előtt nem hal meg.)

A hosszú lére eresztett legendából csak annyit használtam fel, amennyiből a népnek a kigyó iránt való gyűlölködése megmagyarázható.

(Sz.-Kraszna.)

II.

A szamár legendája.

A szamarat Krisztus már jeruzsálemi bevonulásakor legendás állattá avatta; de a néplegenda egy kissé humorosan, a következő módon adja elő a Messiással való szereplését.

Amikor Krisztus nehéz kereszttel a vállán, töviskoszorúval a kezében, a Golgothára ment, találkozott a szamárral s kérte, hogy segítse őt a súlyos teher czipelésében, a szamár következőleg válaszolt:

— Mikor virággal hintették diadal-utadat, szívesen

szolgáltalak; de mikor halálra visznek s töviskoszorúval ékesítenek: nem megyek ám!

— Hiszen akkor is levetettél és — oldalba rúgtál! — felelt szomorúan Krisztus urunk.

— Igen, mert nem akartad engedni, hogy én, aki csak bogánccsal tengetem egész életemet, egyszer legalább virágot is falhassak...

— Haszontalan önző! Meglátod, hogy amit nem akarsz vinni — a keresztet — örökké hátadon viseled s nem kapsz soha egyéb eledelt, csak bogánccs-kórót, rongyos maradékot. Halálotat sem látja senki; úgy pusztulsz el titokban, siratatlanul... (A nép azt tartja, hogy „döglött szamarat“ soha senki sem látott.)

E legenda eleven világot vet népünk megfigyelő tehetségére, amennyiben a szamár valóban kegyetlenül szokott bánni lovagjával; ha azt földhöz teremti, rendesen oldalba is rúgja s úgy bandukol tovább. Az is tény, hogy bár a természet rendjén a szamárnak is, mint minden élő teremtménynek végzete: az elmúlás, — valóban ritkán láthatni „döglött szamarat“.

(Sz.-Csch.)

(Vége következik.)

Boér Miklós.

Egy órát bolyonghattunk már körülbelül a hegyek között, felhasználva az időt a korrepetálásra, midőn úgy fél hat óra tájban, épen amint egy mély út kanyarulatához érek, kőgurulás zöreje üti meg fületem. Föltekintek s az út partján ott áll előttem valami 15 lépésre, a meglepetéstől mozdulatlanul egy óriási vadkan. Felborzolt sörtével, nyitva maradt szájjal, apró, pislogó szemek felém fordítva, bámult reám. Két első lábával bent állt egy hangyabolyban s a legurított kő, mely figyelmessé tett rá, ott feküdt előttem a mély útban.

Megállani, a fegyvert gépileg lekapni vállamról s felhúzni, pillanat műve volt és mégsem lóhttem rá, mert a gyors mozdulat láttára magához tért meglepetéséből s egy ugrással, mint a villám, bent termett a sűrűségben.

Arezhoz emelt puskával bámultam egy darabig utána, nem lévén egészen tisztában azzal, hogy a szobámban látott víziók üznek-e még mindig gonosz játékot velem, vagy tényleg megtörtént-e a dolog.

A sűrűből kihallatszó hatalmas fújások és a morgás, melylyel méltatlankodásának adott kifejezést az öreg, mihamar megértették azonban velem, hogy nem álomkép volt, hanem egy valóságos hús és vérből való óriási agyaras, melyet rendes délutáni sétájában zavartam meg; midőn hangyatojást csemegezett.

Ezek után mit tehettem mást? Megvakartam a fejem s szomorúan hazafelé bandukoltam, szentül megfogadva magamban, hogy holnap délután még ha csupa vénasszony potyog is az égből, a fél hat óra itt talál az erdőn.

Meg voltam ugyanis győződve arról, hogy egy vén remetével van dolgom, kit ilyen kis intermezzók nem fészé-

lyeznek s mindaddig, míg valami kellemetlenebb kalandja nem akad, megtartja a vízhez vezető rendes váltóját. Tehát csak a viszontlátásig búcsúztam el az öregtől, midőn majd az esetleges találkozás nem lesz oly váratlan, meglepő rám nézve s készenlétben fog találni.

A lesnek nem lévén barátja, másnap délután öt óra-kor már ugyanabban a katlanban cserkészgettem le s fel, hol tegnap olyan véletlenül egymásra bukkantunk s hol véleményem szerint az öregnek ma is keresztül kellett váltani, vagy talán tanyája is volt.

Csendesen, hallgatózva lépegettem, nehogy a legkisebb zörgés is kikerülje figyelmemet. De hiába, nem lehetett semmi gyanusat észrevenni. Az erdő nyugalmát nem zavarta más, mint szárnyas lakói. Itt egy párját hívó vadgalamb hallatta panaszos bűgását, amott a sűrűben két pajkos rigó veszekedett hangos cserregéssel. A hegyoldalból egy harkály monoton kopogása hallatszott le, melybe bele-bele rikácsolt éles hangjával a gunyolódó szajkó. Fejem felett galyról-galyra ugrálva, himbálózva, kedves csicsergéssel kereste apró férgekből álló eledelét egy ezinke-család... Ni, de mi volt ez!...

Megzördül mellettem a bokor s a száraz harasztion léptek zaja hallatszik...

Gyicsan egy fa mellé húzódva megállok s a fegyvert erősebben szorítva kezembe, visszafojtott lélekzettel találgatom a zörgés okát. Egyszer csak kidugja fejét egy ostoba nyúl, nagy tapsi füleit forgatja jobbra-balra s gyanutlanul alig pár lépésnyire tőlem lomha mozdulattal kiugrik az útra. Ott lekuporodik s kezdi csipegetni a zöld fűvet, közbe-közbe egyet simítva első lábával fülein s tüskés ba-

Az orvmadarak lét- fentartási működése.

nagy természetben minden állatnak ki van jelölve a maga helye, mindegyiknek van rendeltetése azon kívül, hogy önmagáért van és létezik. E hivatást számosaknál tisztán látjuk, soknál csak sejtjük, de a legtöbbször korlátolt ismerete-

inknél fogva megérteni nem tudjuk. És így van ez nemcsak az élő lényeknél, hanem minden teremtménynél, amely csak a nagy földi felület berendezéséhez tartozik. Fának, virágnak, gíznek-gaznak s mindennek rendeltetése van, semmi sincs cél nélkül való a földön, de az égi végtelenségben sem. A nagy természet nem hangulatok szerint igazodik, de a legaprólékosabb teremtményei is czélokért léteznek, egy nagy harmónia megalkotásához járulnak hozzá, amelynek megtestesüléséből azután egy nagy-

szerű hangulat árad szerte, amelyből fokonként mind nagyobb tökélyesbülés sugárzik.

Amint a levegő tisztítására szükségesek voltak egy rendkívüli dús növényzet, ép oly szükségesek voltak utóbb a földet elborító növényzet kiirtására a rovarok, ezek túlszaporodásának gátlására az óriás varangyok, gyíkok stb. s viszont, midőn a föld nemesebb lények elfogadására képessé lőn, elkerülhetetlenné váltak ama hullók megsemmisítésére oly madarak, minők a sasok, keselyűk, sólymok stb. Minél kevésbbé voltak szükségesek, azon arányban keves-

bedett, fogyott a számuk is. Az őskor impozáns madarai ma már nem léteznek s a meglevő nagyobb ragadozók is, minők ezek közül például a saskeselyű (*Gypaetus barbatus*), nyilván kivészendőben vannak. Azok, amelyek még számszerűen mutatkoznak, kivált az apróbb fajok, föltehetőleg sokkal szükségesebbek, mintsem egyelőre hinnők, hisz a mező-és erdőgazdaság védelme szempontjából még mindig jut némi szerep számukra az apró káros emlősök és rovarok pusztítása által. Úgyszólván napról-napra kevesbedő számuknál fogva azonban ez irányban való haszonhajtó működésük valami nagyon számbavehető jelentőséggel már alig bír, sőt más irányban sokkal hatványozottabb kártékonyosságuk mellett néha egészen el is enyészik az. Szóval ma már túlélték magukat s mivel rendeltetésük végére jutottak, szerepük kimerült, ez időszerint alig képeznek oly szükséges szemet a természet láncolatában, mely a nagy harmonia kiegészítésére okvetlenül szükséges volna. Ép azért fogynak is, mint ahogy fogy a régi keret az új áramlatok emésztő és egyben újjáteremtő viszonyai között. Ami régi, aminek szerepkörét a megváltozott lét (itt a természeti viszonyok), átalakulások fölöslegessé tették, tehát mint szükségtelent elvetették, le kell tennie az élet színpadáról, mivelhogy nincs rá többé szükség s lesz belőle egy jelentőség nélküli fantom, olyas valami, amelynek nincs neve, jövője, szerepe többé a jelentőségek terén. És mennyire szaporodik úgyszólván nap-nap mellett ezeknek a múlt, egyre múló ősi hasznavehetetlenségeknek a száma, melyeket a természet kilökött magából a nagy enyészet kőszá, múló árnyai közé. A puszták sasa, ott a délibábos végtelenség kútágasán, vajjon nem ezek közé tartozik-e szinte! Nem az elejtett, eltaszított tényezők végtelen sokaságának a sorsa int-e hivatatólag ő feléje is — menni a feledésbe, az örök haláiba?! Hisz tényleg ma már csak egy *hangulat* a fenséges sasmadár, — más jelzöt, nevet nem adhatunk neki, — mely összefüzi a költők e „nemes“ szárnyasát a puszták hangulatával, amelybe még *ma* oly szépen, oly kedvesen beleillik. Pedig valamikor, nagyon régen, egé-

juszán. Majd összekapja magát, felül két hátulsó lábára s ijedt pofával, mozdulatlanul bámul a sűrű felé. Azután hátracsapja hallókáit s nagy ugrásokkal nekiiramodik a hegyoldalnak. . . . Egy rigó kapargál a száraz haraszt között; attól ijedt meg úgy a vitéz.

Mosolyogva e kis epizódon, folytattam tovább utamat. Szép reményeim már-már foszladozni kezdtek, midőn valami dübörgésféle ütötte meg fületem. Megállok, hallgatódzom, de bizony semmi nesz. Már azt kezdtem hinni, hogy halucinációk s épen indulni készülök, midőn alattam, a katlan fenekén a dübörgés megismétlődött, de most nem egy izben, hanem vagy 4—5-ször egymásután. Olyanformán hallatszott, mintha valaki köveket gurítgatott volna.

Oszladozó reményem visszatért s örömmel vélekedtem, hogy ezek ősmérős hangok s okozójuk nem lehet más, mint az én tegnap megugratott s ma várva-várt agyarasom. Nosza nem voltam rest; megkötöttem vérebemet, megfigyeltem a szél irányát s jó széllel négykézláb bebujtam a sűrűségbe. A cserkészlet, ha ugyan egy hason csúszva megtett exkurziót annak lehet nevezni, nehéz, majdnem lehetetlen volt. Minden lépten-nyomon ropogással fenyegető száraz galyak, hatalmas vörös tüskékkel felfegyverzett ujjnyi vastag vadszeder-indák s vadrózsa-bokrok állták utamat. A lejtős oldal tele volt guruló kövel s galytörmelékekkel. Nagyon lassan haladtam előre. De azért mégis közeledtem, mert hébe-hóba hallani lehetett már a disznó csámesogását is.

Csak óvatosan tovább. . . . Még pár szívdobogva megtett lépés s egy bokor galyai közt kitekintve, megpillantom az én agyarasomat, amint egy kis nyílás vé-

gében egyenest felém fordulva, orrmányával dobálja szét a köveket.

Leültem, hogy lecsillapodjon izgatottságom s hogy megvárjam, míg a kan turkálás közben oldalt fordul, mert szemközt elvből nem lövök soha. Nem soká kellett várnom. Alig hogy egy kicsit összeszedtem magamat, a disznó szép csendesen balra fordul s

szen más szerepe volt a sasmadárnak a hangulatesinálásnál... Azonképen a gólyamadár sem volt mindig csupán csak hangulat, mint most; a fecskemadár se azért teremtődött, hogy órák hosszan át kísérje az alföldi betyár lovát a csillogó léghullámok világában. Egyszer régen sokat panaszkodtak a halra, hogy mily sok van belőle, megromlik a levegő a szagától, nem lehet mit csinálni véle, a disznót is azzal táplálják, annyi van. De eljöttek a nagy hórihorgas madarak, kanálszájú, kígyónyakú, hosszúlábú csodák, fekete trombitáló szárnyasok, kacsák, ludak és más halfalánk tollas népségek száza, ezrei és segítettek a hálövetőknek, vízrontó indzellérnek — és a halak elfogytak, de elfogytak a halfalánk szárnyasok is, ami még megmaradt belőlük mutatónak, az ma már szintén csak *hangulat*, a haltalan vizek hangulata. A jövőben ennek a csinján való „hangulatnak” is vége lesz bizonyára — minden madáróvó ministeri rendelet daczára is. Természetesen minél szívósabb, életképesebb valamely faj, annál tovább képes ellentállni a megsemmisülés végzetének, kóborol, jön, megy s ekközben sok világpolgárrá válik belőlük. keresik, kutatják a létviszonyaiknak kedvező feltételeket és sok imitt-amott egy időre meg is találja azt. De a nagy átalakító lehelet oda is elér, a mulandóság felforgató ereje itt is érvényesíti a megváltoztathatlan folyamatot és az individuális élet specialitásai itt is fölöslegessé válnak és — lesz belőlük megint csak *hangulat*, ezt meg kiöli a modern kultúra önzésben fogant realitása, mely nem tűr hangulatokat. Végre is kétségkívül való ténynyé váland állatvilágunk végkipusztulása, természetesen nem számítva ide azokat a fajokat, melyeket az ember szelidítés által hasznára, avagy hasznáért végleg rabjává tett, ha ugyan ezek is fölöslegessé nem válnak egykor a kémikus egy késhegynyi étekporával szemben...

A kiveszendő állatok között bizonyára a ragadozók legutoljára fognak következni — kivált a szárnyas ragadozók, melyek legszívósabbak s ha kell, legigénytelenebbek s a meteorologiai viszonyok szélsőségeivel szemben is a legnagyobb ellentállásra képesek. Életfentartási működésük oly érdekes, hogy azzal különleg is érdemes foglalkozni — ami a *mát* illeti; — hogy milyen lesz a messze jövőben, arról természetesen fogalmunk sem lehet, de az bizonyos, hogy

pár század mulva is már nagy különbségek fognak előállni s az akkori kor madarászai oly dolgokat téveseknek, sőt egyenesen igaztalanoknak fognak tartani, amikre a mai madarászok megfigyeléseik alapján esküdni mernek. Különb-én így vagyunk mi is a régi leírók megfigyeléseivel, nagyot ámulunk-bámulunk rajtok, de csak nagyon keveset hiszünk el belőlük a sárkány-mondákon innen is...

Ha az orvmadarak életfentartási működését közelebről tanulmányozzuk, azonnal feltűnik, hogy minden faj azokat a bizonyos állatfajokat, melyekkel rendszeren táplálkozni szokott, tervszerűen keríti hatalmába és a körülményekhez s ama fajok bizonyos számbaveendő természeti tulajdonságaikhoz képest, mindegyiket más és más módon vadászsa, kivéve az olyanokat, amelyek megejtése semmi különös fortélyt vagy tervszerűséget nem igényel. Ama feltevésből kiindulva, hogy minden fajnak megvan a maga kijelölt szerepköre, rendeltetése, melyet a természet háztartásában betölteni van hivatva — bizonyosnak látszik, hogy mindegyik csak annyi s oly fokú képességgel bír, amennyi a létfentartásával szoros kapcsolatban álló működési kör betöltésére képesíti. Minél nehezebb szerep jut valamely fajnak a létérti küzdelem szolgálmaiban, annál hatványozottabb mérvben lesz ellátva a természet által oly képességekkel s előnyös tulajdonságokkal, melyek segítségével működését megkönnyebbítheti és megfordítva. Ennélfogva a tervszerűséggel kapcsolatos vadászati, vagyis prédászerezési ügyesség, erély, ravaszság és szívósság tekintetében való szembeötlő különbség a fajok között, a fentebbiekhez képest, összefüggésben áll a faj könnyebb, avagy súlyosabb megélhetési viszonyival. Így például a hajdan valószínűleg roppant tömegekben járó-kelő magszedő galambfajok és tyúkfélék pusztítására hivatott héjáknak (Asturinae) sokkal magasabb fokú zsákmányolási ügyesség-, erély-, ravaszság- és szívósságra van szükségük, mint a kiválóan kisebb hullók, rágesáló állatok irtására hivatott ölyv-féle (Buteoninae) fajoknak, melyek inkább a lesipuskás alattomos szerepére, mint a tervszerint való vadászimesterségre vannak hivatva.

A fortélyosságot és tervszerűséget illetőleg sajátos az, hogy a — bár indokolatlanul — „nemes” orvmadaraknak nevezett sasok- és sólymoknál sokkal csekélyebb mérvben

egész vál-lapját felém mutatva szántogat egykedvűen tovább, nem is sejtve a közeli s veszedelmes szomszédságot.

Elérkezett a cselekvés ideje, az a pillanat, melyben a nyugodtságot erőltető akarat s a szédítő, remegtető izgalom elkeseredett csatára kelnek egymással. A kéz, mely a halált hozó csövet szorítja, nem remeg, az izmok czéltudatosan működnek; pedig a lélek a legmagasabb fokú izgatottság tüzeiben vergődik s a vér a legőrültebb tánczot járja a szívtől az agyig. A rögtönzöt megnyomva, lassan emeltem fegyveremet mind feljebb és feljebb, míg arczomhoz ért. Hosszú, mély lélegzetet véve, rövid, pontos célzás után mutatoujjam megnyomta a ravaszt... Egy hatalmas dördülés, füstfelhő, nagy csörtetés, azután siri csend.

Mintha golyóm egyszerre minden élő állatot megölt volna a közelben, oly mély hallgatóság, süket csend állott be a fegyver menydörgő szavára.

A füst lassan továbbbimbolygott, az erdő megrémült lakói is kezdtek magukhoz térni ijedtségükből. Itt is, ott is megszólalt félénk csicsergéssel egy-egy madár, egymást biztatva, bátorítva s kérdegetve tán: hogy tulajdonképen mi is történt... Pedig ott volt a néma válasz. Ott feküdt előttem a hatalmas 168 kgr súlyú agyaras átlótt váll-lappal, mozdulatlanul.

Szép vége volt, nem szenvedett soká, mert a lövésre csak egy óriási ugrást tett s oldalra esve, pár rángás után kimult...

A sebből bugyogó vért felfogtam s mesterséges vérnyomót csinálva, rávezettem Oglan kutyámat. Ez volt az ő első leczkéje vérynymon.

Vadlúd-lesen.

Egy gazdag bácskai sváb falu határában egy hatszáz holdas szikes tó terül el. Keleti partján fekszik a falu; délről, északról és nyugatról messze-messze a láthatár széléig alig hullámzó síkság nyújtózkodik, melyet őszi időn selymes zöld vetés takar.

A sváb mind jó gazda, bevetné még a sirdombokat is búzával; hogyne törekedett volna azon, hogy szárazza tegye ezt a rengeteg területet, mely alig hajt hasznat, mert még a nád se igen terem meg a helyén, csupa szikes a partja köröskörül. Csak vizimadár él rajta olyan bódító sokasággal, hogy szó el nem mondhatja. Ilyesmiben azonban nem kell neki, mert vigyázó a tóvíz lakója, nehezen fogja a sörét, sok puskaport elgyujtat az emberrel, míg fáradásának valamelyes látszatja van. Különb-én hajszolná, mint kétezer holdas tarlóin nullás söréttel a szegény fülest. Ez a körülmény magyarázza meg, hogy a kertje végén milliószerűen fürdik a kácsa, vadlúd s a faluban mégis össze-

nyilatkozik meg az, mint más orvmadaraknál; ezeket ahiányokat azonban aránylag rendkívüli erejük, bátorságuk és egyéb előnyös tulajdonságaik sokszorosan kitérítik. Eleinte azonban, mint fiók-madarak, az összes ragadozófajok egyedei nagyon esetlenek, ügyetlenek a ragadozásban — nemcsak fizikai, de gyakorlati értelemben véve is, ami természetes; de ez csak olyanokra áll, melyek semmi

gyakorlati oktatásban nem részesítették szüleik által a táplálékul szolgáló állatok megkerítésében; mert ugyanis a szülők nem minden fajnál oly gyengédek ivadékaik iránt, hogy még fáradságos gyakorlati oktatásban is részesítették azokat, hanem saját sorsukra bízzák. Mihelyst anyányiakká növekedve, többé-kevésbé képesek a repülésre, kiűzik a fészkekből s ha a fészket elhagyni nem akarják, szárnycsapásokkal verik ki őket onnan, hadd tanuljanak meg saját erejükből megélni. Sőt némely szüle (héja, karvaly) néha még ennyit sem tesz, hanem egyszerűen végkép odahagyja családját, de a legjobb esetben is többnyire éhezni hagyja felnőtt fiait s ritka eset, hogy a szárnyrakelteteket csak rövid ideig is kint a szabadban etetné, mint ez némely orvmadár-

fajnak, például az ölyvnek, majdnem minden sólyom-fajnak és a sasok nagyobb részének szokása; mielőst azonban képesek napi élelmüket megkeresni, elüzi közeléből véreit. Epen ily eljárást követnek e tekintetben a többi orvmadarak is és különösen azok a fajok, melyeknek birtokolt vadászati tércörük (vadászterületük) van, hol nem csak más rokon-fajú madarat, de sőt saját ivadékaikat sem tűrik meg — ha már azok teljes önállóságra képesek.

Természetesen az oktatásban nem részesült egyedek közül sok elvész, áldozatul esik tudatlanságának; a megmaradtaknál azonban végre is felülkerekedik az ösztön, ez a titkos utalás, ami az egyedet arra készíti, hogy öntudatlanul is helyesen cselekedjék a maga javára. Erejével azonban az egyed öntudatosága és bátorsága is növekszik s végre a gyakorlat minden képességgel felruházta; szóval az orvmadár ragadozási képessége az életkorhoz viszonylik. Ebből folyólag minél idősebb az egyed, annál magasabb fokán áll a prédaszerezési képességeknél, s annál nagyobb az e tekintetben való gyakorlata. Ellenben a teljesen elagott, felette magas életkort elért egyéneknek szellemi életükkel együtt tevékenységi képességük is lazul, fogy, végre fizikai erejük kimerültével képtelenek lesznek életük fentartására és nyomorultul vesznek el. Akármilyen mesésen hangzik is, de nem egészen alap nélkül valók ám azok a sziklaüregekben éldegélő, részben lekoppadt testű, hollók által táplált vén sasokról szóló mondák, melyek itt-ott a mítoszban fölmerülnek. Tényleg a hatalmas sas-madár: „a lég réme“, elvénuelve megszűnik a fürge nyulak, karcús őzek, czifra tollú tűzokok ostora lenni; proletárrá, tücsök-, sáska- és egérkergetővé, lesijágerré s végre szeméttisztogatóvá lesz és teng keservesen, míg a halál meg nem szabadítja szomorú, megunt életétől. És ez nem fantázia, szentimentális képzelgés, hanem többször megfigyelt, való tény. És sajátságos az, hogy az ily elvénuhedt madarak mily keveset gondolnak életükkel s szabadságukkal! Nem egy példa van arra ugyanis, hogy egyes elagott sasok, keselyűk védekezés és a legcsekélyebb menekülési kísérlet nélkül engedték magukat elfogni. A „Vadászlap“ is említi egy hasonló esetet, mely szerint egy igen idős szirti sast (*Aquila chrysaetus*) egy rendkívüli magas fa tetején fogtak meg, mely egészen nyu-

szalad a sok kék kötény, posztónadrág, ha aggatékként viszel végig egy-egy libuskát az utcán.

Rossz híre van a vadlúdnak az úri vadász előtt is, hát még előtte. Nem ok nélkül; habár az is áll, hogy a sok mindenféle lúdfaj jobb a hírenél. Igaz, hogy óvatos, szemfüles madár, hogy táborában a legkisebb gyanura rögtön megszólal a harsona; de megküzdhet vele, ki a fáradságot, a reggeli és esteli les kellemetlenségeit nem féli, a víztől ha hideg se retteg s jó puskával fog hozzá. Végül is: ha nem csurran, cseppen! Ha azonban milderre képes, olyan jelenetnek lehet szemtanuja, melyet se toll, se ecset igaz valójában tolmácsolni nem tud.

Egy ködös novemberi hajnalon indulunk útnak ketten. Reggeli négy órakor a meleg vasúti fülkében paparmorgó mellett készül a haditer. Künn vastag köd ül a tájon, melyen alig-alig szűrődik át a vasút mentén fekvő ébredő tanyák világossága. Másfél óráig vágatunk végig az aranybúza szülőföldjén, míg végre helyre érünk.

Az álmos pályaudvaron a jegyet se kéri tőlünk s mi gyorsan végigkopogunk az alvó falu legszélső rongyos utcáján. Itt-ott kotyog szekerén az útra készülő gazda, a nádból kötött kerítés mellől helylyel-közzel ránk mordul a házi rendőr s ritka helyen mozgó alakok árnya imbolyog a tenyérnyi piros függöny mögött.

Az utca még csak elkalauszolt, de a mezőn tétovázunk a sűrű köd miatt a locsogó tószél vizében. Pedig át kell kelniünk a tulsó partjára bármi áron, még mielőtt derengeni kezd. A disznótúrás síkos hantjai alapos küzködésre kényszerítenek bennünket; egy vigyázatlan lépésre végigfrecszen rajtunk a szélfenek piszkos leve. Végre jó három-

negyed órai gázolás után valami fehér csik fekszik elibénk: a kemény, szikes partszél, melyen gátként rakódott le a délkeleti szél által megingatott tó vizének tajtékja, az öntés. Ha világozágnál nézzük, tele van lúdtollal.

Egy-egy melengető korty után ki-ki helyére csetlik-botlik. Mire elkezd a silbak-sétát, hogy meg ne vegye a hideg, a szilajodó szél elfujja a ködöt a tótükörről.

Allunk és várunk. A tó körül semmi nesz, csak túlról a faluból hallatszik az ébredő község ismeretes zaja; csak lábunk alatt szortyog a spongyamódra ittas gyep. Ha hangok nem is szórakoztatnak, a pityamálás festgetni kezdi a tájat s nem éreztük a bőrünkig ható hideg szelet, mert a szelid narancsszín, mely ecsetvonásként húzódik végig a keleti ég peremén, felmelegít és gyönyörködtet. Ez a meleg sárgaság a vason terjedő izzóság módjára változik át a sötétkékségbe, sőt mintha a szél lehétől történnék, veresre izzul a keleten megülepdedt felhők bolyha. Nyugat felé indigószín a határ, erre felénk azonban élénkül a vetés zöldje, a kukoriczatarló kopott sárgája.

Lassan lassan kiválnak a formák. A falu széle felől mintha valami óriási esti pille bontogatná szárnyát: szélmalom szélben karikázó vitorlái hányják a cigánykereket. Kiválik a sárga háttérből a torony (most lódul meg reggeli imára a harangja), az utcák, az udvarok akáczosainak szeszélyesen nyírott körvonala. Végre a fehér házak, a szürke utak s legvégül a sárgásbarua nádtetők is bevallják színüket. Erre az időre már megszólal a húzó

godtan, még szárnyát sem lebbentve, várta be a fára kúszó munkás közeledését. Megfogatasakor is a legnyugodtabban viselé magát s épen semmi félelmet vagy menekülési hajlamot nem mutatott, mintha tökéletes szellemi és fizikai tompultság vett volna rajta erőt, csak merev és büszke tekintetű szemei villogtak félelmes tüzzel. — Egy ízben magam is láttam ily elvéhéd, félmeztelen sast, melyet egy magas sziklaodúból fogtak ki s amely oly szelid, ragaszkodó egyén volt élte fogytaig, mintha mindig emberek közt élt volna s mintha érezte volna szegény, a kegyelem-kenyér háláját. — Amily önmegadással viseli sorsát némely elaggott ragadozómadár, ép oly vadak, rakonczátlanok és óvatosak az életvirágjokban levő sasok és más orvadarak; vadászat alkalmával azonban a fiatal leventék gyakran minden óvatosságot mellőzve, vakmerő könnyelműséggel, helyesebben mondva teljes gyakorlatlansággal rohannak a biztos veszedelembé. Így megesik, hogy egy-egy ostobább véresefiók a kőtő és a többi tyúkok közvetlen közelében szedegető kis csibék közé csap le bizonyos vesztére, mert az éber kőtő menthetetlenül kivégezi. Sok tanulatlan fiatal kánya (Milvus) is részesül hasonló sorsban. Az öreg, tapasztalt, gyakorlati ügyességük s erejük öntudatában levő szárnyas ragadozók azonban soha sem cselekesznek megfontolás nélkül, hanem meggondolva, körültekintő óvatossággal, e mellett azonban törhetetlen erélyvel intézik támadásaikat. Ezen általános szokástól csakis a legnagyobb kényszerítő körülmény: az *éhség* téríti el őket — kivált fiaik nevelése alkalmával, — midőn például a héja öreg ludat (mely azután derekasan elbánik vele), vagy egyéb, nálánál sokkal nagyobb és erősebb állatot támad meg, — vagy midőn a fiatal kánya öreg tyúkra csap le, mely azután ijedtében nekiiramodva, jól meglovagoltatja, beviszi a pajtába vagy az istállóba a hátán, ahol az összesereglett haromfiak menthetetlenül agyonvagdalják, vagy a kakas bánik el vele. — Van ezenkívül még egy rendkívüli szimptoma, minek hatása alatt az orvadar valóban bolond dolgok elkövetésére vemededik s ez az *őrültség*; e jelenség azonban ritkán ötlék fel; elbizakodott, vakmerő, vagyis igazi nevükön nevezve: félbolond egyének azonban gyakran akadnak közöttük is, ép úgy, mint az emberek között; hanem ezek a legridegebb,

legszenvedélyesebb természetűek közül valók, minők a sasok (és kiválóan a szirti sasok), héják és karvalyok közt nem is ritkán akadnak. A halvágósas (Pandion haliaetus) néha akkora halakat megtámad, melyek súly és erő tekintetében többszörösen felülmúlják őt. Példákat tudnék felhozni, hogy a szirti sas erős szarvasbikát és sörtevadat támadott meg! A hetvenes évek elején Szeged mellett a Tiszából egy rendkívüli nagyságú potykát fogtak ki, melynek hátán, a húsbá egészen belenőtt karmokkal, egy rétisas (Haliaetus albicilla) csontváza függött, melyet, mint a maga nemében igazán érdekes unikumot, *Csikos* halászmester mutatott be nekem. Igen valószínű, hogy e csontváz szintén valamely elbizakodott, erejét és képességét túlbecsülő egyéné lehetett, melyet azután támadásokra az erős nagy hal magával a víz alá lerántott s ekkép befúlladt.*) Ehhez hasonló, szinte a félőrültséggel határos elbizakodottságot, különösen a párosodási időszak alatt figyelhetni meg egyes példányoknál, amidőn ugyanis az anélkül is ideges természetű orvadarak ingerültsége rendkívüli módon fokozódik s néha oly hatványozott mérvben támad fel, hogy a madár megőrül bele. Különben — eltekintve az imént tárgyalt kivételes esetektől — általában el lehet mondani, hogy különösen az öreg, kitanult orvadarak rendes körülmények közt ritkán feledkeznek meg az óvatosságról s előrelátó ravaszság tekintetében sokszor a lepraktikusabb rókán is tútesznek. Nem egykönnyen engedik magukat ugyanazon módon kétszer rászedni vagy tévútra vezetni a prédától vagy ellenségiktől s az egyszer tapasztalt veszélyt ügyesen kikerülni tudják. Általában a tett tapasztalatokat mindig hasznukra fordítják s nagyítás nélkül való ténynek állítható, hogy mindegyik, mielőtt *tesz*, tervez, számít, következtet, meg-hányja-veti előbb a dolgot, szóval *gondolkozik* és azután igen öntudatosan cselekszik.

(Folytatása következik.)

Lakatos Károly.

*) A harminczas években Svájcban történt, hogy egy őrült állapotban levő szirti sas egy nagy *házi sertést* támadott meg, majd pedig az azt védelmező embereknek rohant neki. — *Nielson* svéd ornithologus is hoz fel egy őrültségi esetet, mely szerint egy lapponiai bagoly (*Strix lapponica*) őrült állapotban egy, a réten ároktisztító sal foglalkozó munkást megrohant és minden módon igyekezett hátába kapaszkodni.
L. K.

szárécsa, sistereg a zöldfejű hápogó. A víz zurbolása is idehallik, amint belémerülnek a hűvös habokba.

És a szárnyas tábor még nem mozdul. Honnan intézzük támadásunkat, ha a napfény elárul és még csak néhány szál nád se fogad rejtekeibe?! Szinte észreveszszük már a szelet is, türelmetlenkedünk, a visszavonulás keserű gondolatával is megpróbáltunk kiegyezni. Semmi, semmi! . . .

Végre! A keleti narancssárga függöny mögül hallani a természet szép hajnali jelenetének szereplőit. Valamerre keleten, hová az ébresztő nap sugara előbb ért el, megmozdul ebben az időben a smaragd vetés s föl-vágódik egy-két kisebb csapat. Élükön egyre szólnak a kürtösök. Mint a felsziszegő kigyófejek, úgy emelkednek ég felé a figyelő lúdnnyakak, megnyílnak, pattognak az erős szárnyak s szédítő lármával útra kerekedik a tábor.

Tőlünk tekintve, mintha a keleti látóhatár mögött valami óriási fújtató töméntelen polyvát lökött volna föl az ég felé. Szürke fátyolként lebeg felénk a tábor, majd a közelben fekete füzérekre oszlik. S közben egyre szól fül-siketítő erővel és változatosan, ösztönözve, figyelmeztetve, riadozva a gi-gá, gi-gliá!

Leszállnának a hűvös tótükörre, de a pajtás aczélcsovei megdördülnek, mire visszaemelkednek az itatóval s nincs lóvés, mely irányukból kitérítse őket.

A partszélen nagy víz idejéből egy könyökni omlás kinálkozik rejteknek, letorpanunk melléje s lessük a jó szerenesét. Erős zúgás hallik felülről, arra tekintünk s már szól a figyelmeztető gi-gá, a nagy testek oldalt s felfelé lódnak. De már hiába: odagyujtunk a vezérgunár elé. A

gi-gá elhallgat, a lánéz megzavarodik s bár pattogó jégeső módjára kezczent tollukon a sörét, a rend helyreáll és úszik tovább a sok apró fekete gondola az égbolt kék tengerén.

Feledjük őket hamarosan. Új sereg vonul fel, áradattal, méhrajzásként száll el felettünk a vad és újra ripegropog a puska. Közbe-közbe aláhull a légi tábor egy-egy katonája; majd egyik, majd a másik csoportból válik ki egy-egy s ha szemmel kísérjük, látjuk, mint ereszkedik lefelé lassan-lassan, míg féltorony magasságából függőlegesen pottyán alá.

De a nagy sereg csak vonul odább s bizony kevés a halott. Egyre gyengébben hangzik a vezényszó, egykét elkéssett csapatra már üres tarisznyánk ásít, végre tiszta a lég. A lövéses felriadt kaeca visszszáll a tóra s nem marad más dolgunk, mint felkeresni a csatatér halottait, amint messze fehérlenek, tollal vértezett mellel, a fekete hantok körül.

Szombatfai.

A magyar zoológusok működése.

A K. M. Természettudományi Társulat állattani szakosztálya január hó 3-án tartotta ez idei első ülését a Társulat saját üléstermében.

Dr. Entz Géza elnök melegen üdvözölte a szakosztály tagjait az új helyiségben s abbéli reményének adott kifejezést, hogy miután a Társulat lehetővé tette az önálló állattani folyóirat megindítását, a szakosztály tagjai még intenzívebb munkásságot fognak a zoológia terén kifejteni.

Elsőnek Szalay L. E. tartott előadást az *Anser neglectus* és *fabalis* szegycsonti készülékéről.

Vázolta az ornithotomia fejlődését s hangsúlyozza annak fontosságát az ornithológiában. Részletesen ismertette a madarak vállövét és szegycsontját, melyekből egy egész sorozatot be is mutatott. Tanulmányainak eredményeit röviden összefoglalva arra a meggyőződésre jutott, hogy az *Anser neglectus* mint önálló faj meg nem állhat s csupán subspeciesnek tekintendő.

Dr. Entz Géza az előadás kapcsán azt az indítványt tette, hogy miután a madarak morphológiájáról és anatómiájáról magyarnyelvű népszerű munka nincs, kérje meg a szakosztály a Társulat választmányát, hogy *Marschall*-nak „*Der Bau der Vögel*“ című munkáját fordítsa le s a könyvkiadó-vállalat egyik kötete gyanánt adja ki.

A szakosztály az indítványt egyhangulag elfogadta s meghatalmazta az elnököt, hogy a legközelebbi választmányi ülésen az indítványt a szakosztály nevében megtegye.

Ezután az önálló állattani folyóirat ügye került szónyegre. Dr. Lendl Adolf, az „*Allattani Közlemények*“ jelenlegi vezetője, hivatkozva soknemű elfoglaltságára, ezen tiszteréről lemond s kéri a szakosztályt, hogy lemondását fogadja el. A szakosztály Dr. Lendl Adolf lemondását sajnálattal tudomásul veszi. Az ily módon megüresedett szerkesztői állás be-lévén töltendő, elnök a szabályzatnak megfelelően a választást titkos szavazás útján elrendeli. A szavazás megejtetvén, szerkesztőnek egyhangulag *Méhely Lajos* választott meg, kit az elnök meleg szavakkal üdvözöl.

Méhely Lajos megköszönte az előlegezett bizalmat s ígérte, hogy kötelességének legjobb tehetsége s tudása szerint fog iparkodni eleget tenni.

Elnök jelenti azután, hogy a társulat választmánya az állattani és növénytani folyóirat ügyrendjének egységessé tétele tárgyában a két szakosztály elnökeiből, jegyzőiből, továbbá a társulati főtítkárból és igazgatóból álló bizottságot küldött ki. A bizottság feladatát elvégezte s a szakosztály által benyújtott ügyrend csekély változtatással elfogadtattott.

Felhívjuk e helyen is t. előfizetőink figyelmét az új állattani folyóiratra, melynek címe „*Allattani Közlemények*“ lesz s első füzete előreláthatólag február hó folyamán fog megjelenni.

A folyóirat hézagpótló voltát legjobban jellemzi az, hogy jöllehet az előfizetők gyűjtése eddig csak a legszűkebb körben történt, azok száma már meglehetősen nagy s hogy sokan a folyóirat fennállását biztosítandók, alapítványokat tesznek.

Eddig alapítók lettek: Dr. Entz Géza, Dr. Horváth Géza, Dr. Daday Jenő, Csiki Ernő, Dr. Kertész Kálmán, Szépligeti Győző, Dr. Gorka Sándor, Entz Géza, Mallász József, Kuthy Dezső, Méhely Lajos, Dr. Madarász Gyula, Szalay Imre, Paszlavszky József, Dr. Lendl Adolf, Wachsmann Ferencz, Dr. Uhryk Nándor, Dr. Szilády Zoltán, Chernell István, Dr. Rátz István és Lakatos Károly.

—sz.

Madár-szólás. A nyelv, mint az eszes működésnek külső kifejezője, az az áthidalhatatlan Rubicon, mely az embert az állattól elválasztja. A sajátképeni nyelv az, mely hallható jelekben nyilatkozik meg s ennek legelemibb, legtermészetesebb kinyomata: az indulathangok. Ily indulathangokat, mint amilyen a fölkiáltás, a fájdalom nyögése, a türelmetlenség morgása, az öröm kitörése, az állatoktól is hallunk, de többre, tisztábbra, tökéletes, összefüggő beszédre már nem képesek. Ellenmondásképen fel lehetne hozni némely állat szerveinek

igen tökéletes fejlettségét, melylyel egyes emberi hangok megtanulására, szavak kiejtésére képesek, sőt néha az emberinél is tökéletesebb, gyönyörű, elbájoló éneket, füttyöt, dalt. Mindez azonban még mindig nem nyelv, nem beszéd, melyben az állat *gondolkodását, értelmiségét* összefüggő részletekben előadná.

Jöllehet ezt a tehetséget meg kell tőlük tagadnunk, mégis nem nagyszerű tehetségek-e pl. a madaraknak éneklő-képességük? E madárhangokat az emberi nyelv szavai-val akarom összehasonlítani és egyenkint ahhoz viszonyítva körülbelüli leírását adni.

Köszáli sas (*Aquila chrysaetus*): Hiá, hiá!...
 Királysas (*Aquila imperialis*): Krau, krau...!
 Vércse (*Cerchneis tinnunculus*): Kli, kli...!
 Karvaly (*Accipiter nisus*): Kirk-kirk, gü gü gü...
 Berki kánya (*Milvus ater*): Hi hi hié...!
 Ölyv (*Buteo buteo*): Mié, mié...!
 Darázs-ölyv (*Pernis apivorus*): Kik kik kik...!
 Héja (*Astur palumbarius*): Gia giak...!
 Vándor sólyom (*Falco peregrinus*): Kajak kajak...!
 Fecskefogó sólyom (*Falco subbuteo*): Gét hét hét...!
 Erdei fülesbagoly (*Strix otus*): Bumb rumb...!
 Közönséges kuvik (*Carine noctua*): Pu ku pu vik...!
 Örgébics (*Lanius excubitor*): Grüü grüü...!
 Kis örgébics (*Lanius minor*): Kja kja...!
 Tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*): Gék gék...!
 Szürke legyész (*Muscicapa grisola*): Csrié csrié...!
 Fekete rigó (*Turdus merula*): Cziezirr, tak tak...!
 Hüösrigó (*Turdus musicus*): Csi csi dak dak...!
 Fenyőrigó (*Turdus pilaris*): Sa sa sa sar...!
 Kerti vörösfark (*Sylvia phoenicurus*): Huid dé dé,

Huid dé dé...!
 Fehér barázdabillegető (*Motacilla alba*): Czivit czisziszi...!
 Vörösbegy (*Saxicola rubicola*): vid vid tek tek tek...!
 Köz. királyka (*Regulus cristatus*): Czit czit...!
 Erdei pacsirta (*Alauda arborea*): Dirli dirli...!
 Pipiske (*Alauda cristata*): Düüridié...!
 Aranysármány (*Emberiza citrinella*): Szisziszi szicz...!
 Sordély (*Emberiza miliaria*): Tirr rücz...!
 Téli pinty (*Fringilla montifringilla*): Imk imk...!
 Kenderike (*Fringilla cannabina*): Gek gek...!
 Nyíri csíz (*Fringilla linaria*): Cset cset dü dü hoid...!
 Barátka (*Sylvia atricapilla*): Fudi judi...!
 Szénczinke (*Parus major*): Cziiü, cziiü...!
 Erdei pinty (*Fringilla coelebs*): Hincs hincs...!
 Szarka (*Pica caudata*): Sak sak sakerakak...!
 Bübos banka (*Upupa epops*): Re re hup hup...!
 Fekete harkály (*Picus martius*): Krük krük...!
 Tarka harkály (*Picus major*): Gik gik gik...!
 Jégmadár (*Alcedo ispida*): Tiit tit tit...!
 Gerlicze (*Columba turtur*): Vurtur tur tur...!
 Vadgalamb (*Columba oenas*): Kukeruü...!
 Köz. fűrj (*Coturnix dactylisonans*): Pitypalatty...!
 Köz. daru (*Grus cinerea*): Kruü, kruü...!
 Erdei szalonka (*Scelopax rusticola*): Dak dak...!

Kro... kro!
 Sárszalonka (*Gallinago scolopacina*): He he he...!
 Szürke gém (*Ardea cinerea*): Kvak kvak...!
 Szárcsa (*Fulica atra*): Gür gür...!
 Vadlúd (*Anser cinereus*): Ga ga giá...!
 Lotyósneff (*Limosa melanura*): Lotyoó...!
 Nagy szélkiáltó (*Numenius arquatus*): Póli póli lipóéli!
 Fülemlé (*Luscinia philomela*): Tio tio tio tio tio tio
 tiotinx tio tio tio tiotinx tio tio tio tiotinx to to to to to to
 to to to tinx tio tio tio tinx tio tio tio tio tio tio tiotinx
 tio tio tio tinx tio tio tinx to to to to to to to to to to
 tinx tio tio tio tinx.

Szándékosan utolsónak hagytam a fülemlét, mely énekének fentebbi szavakban való megfigyelése Aristophanestól származik, ki „*Ornithes*“ című munkájában írta le.

Földváry Miksa.

A vidra és vadászata.

A halastavak réme, a halak és vízimadarak legkártékonyabb ellensége a vidra. Egész Európában el van terjedve és amilyen kártékony a róka és borz a mezei vadra, ép olyan a vidra a vízivadnál és a halaknál.

Minálunk a *közönséges vidra* (*Lutra vulgaris*) van elterjedve, még pedig sokkal jobban, mintsem gondolnók. Sok halastó tulajdonosa tapasztalta már a vidra kártékony jelenlétét s csak akkor gondolt a védekezésre, mikor már késő volt.

Tápláléka kizárólag hal, rák és víziszárnyasból áll. Nappal alszik és rendszeren csak éjjel indul vadászatára, mikor is ár ellen úszva, a kisebb halakat útközben fogyasztja el, a nagyobbakat pedig a parton. Még ha jóllakott is, öli a halakat csupa passzióból, mint a menyét, melynek családjához is tartozik.

Sokszor kijön a szárazföldre is és néha mértföldeken át vándorol, ahol újabb halasvizeket vél föltalálni.

A vidra nem épít magának tulajdonképeni lakást, mint a borz vagy róka, hanem a part lejtőjén talált gödröket vagy lyukakat kibővíti magának csőalakban rézsutosan a föld színe felé. A bejárat azonban csakis a vízből történhetik. Szükség esetén róka- vagy borzlyukakba is megy lakni, különösen árvíz idején.

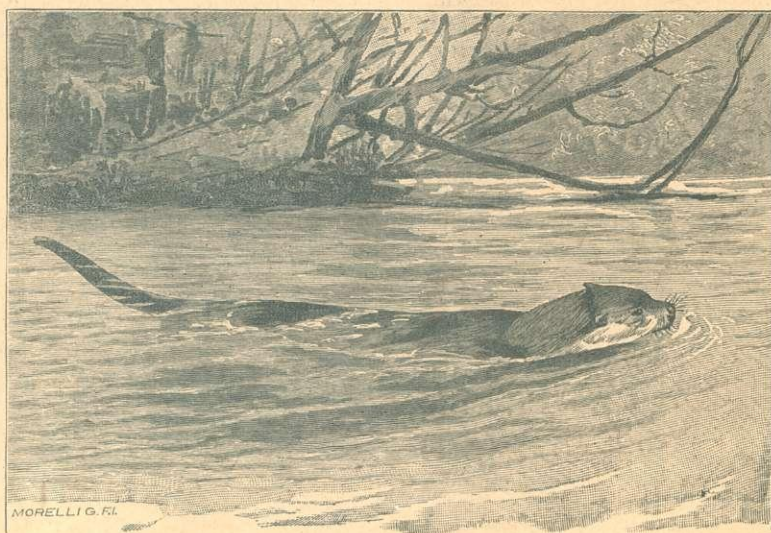
Párosodási ideje február vége felé van, mikor is éles fütytyel csalogatja a nőtényt magához éjnek idején, ki májusban 2—4 kölyköt vet s ekkor legseresebb a vadászatuk.

Háromféle vadászati mód van szokásban a vidra-

rákra. U. m. a les, kutyákkal való vadászás és a csapdafogas. A les a legunalmasabb és legfárasztóbb vadászatok egyike. Először is csak éjjel lehet lesre fölállani, természetesen csak ha holdvilág van, azután heteken át ülhet az ember a hideg éjszakákon, míg végre cső elé kerül a vidra s akkor is csak ha ellenszél fú, mivel a vidra orra feltétlenül megérzi az embert. Ha most már tényleg lövésre kerül és rá is duplázott a vadász, még korántsincs meg a vidra, ha vízben lóttek rá. A vízből ugyanis csak az orra van kint, a testét fedi az erős szőr és a víz. Ha parton lövik, csak egy szemernyi ereje legyen még, a vízbe löki magát és ha nincs a vadászszal egy jó apportőr kutya, bizony odavan a vidra. Ugyan maga az a tudat, hogy egy halrablóval kevesebb van a világon, is boldogító lehet, de vajmi kevés kárpótlás a vidra értékes prémeért, melyet, különösen a télit, a szücsök jól fizetik.

A lesből való vadászt nem ajánlom és csak ritkán is használják a vadászat ezt a módját, mert az egész zsákmány, amit haza viszünk, egy erős náthából vagy reumából

fog állani. Sokkal szebb, mulatságosabb és legbiztosabb vadászati mód a kutyákkal való vadászat, melyek a vidrát a vízben keresik fel és fojtják meg. Angliában külön e célra tenyésztett kutyák, az u. n. „Otterbounds“-ok vannak. Ezekkel *parforce* vadásznak a vidrára, minden fegyver mellözésével. Az ember végigkeresteti velük a partot és ha friss nyomra akadnak, nem nyugszanak, míg elő nem hozzák a vidrát. A pagonyában kissé járatos vadász mindig tudni fogja, hogy körülbelül hol tartózkodhatik a vidra s azon a környéken, a part men-

tén kell egypár puskást fölállítani, kik, ha a kutyáknak nem sikerült volna a vidrával végezni s az menekülni akar, leduzzantják.

Erdekes esetem volt tavaly. Egy remek vidrafogást csináltam, pedig nem is „otterhound“-dal, hanem egy kis *tacskóval*. A halastavon csónakáztunk és én a tacskómat is magammal vittem, mely mellesleg említve, fenomenálisan dolgozik róka- és borz-oduban. Tehát, mondom, ő is ott volt velünk. Sejtelmem sem volt, hogy a vidéken vidra legyen abban az időben, mert tavaly 3 darabot (1 öreg, 2 fiatal) pusztítottunk ki s tudunkkal több nem maradt. De egyszerre csak látom, hogy valami állat mászik ki a vízből és bujik az odujába. A tacskóm is meglátta és álló! be a vízbe, utána a vidranak a lyukba és pár perc múlva, mire odaevettünk, ott diadalmaskodott a remek tacskó a vidra, egy hasas öreg nőstény, holt teteménél. (Felbontatván, benne egy kölyköt találtak.) Tacskóval is lehet hát vidrára vadászni, különösen ha fiait szoptatja, mikor is az odujában tartózkodik.

Végül a csapdával való fogás divik ott, ahol már nagyon elszaporodtak, de ez sem biztos mód, mert a csapdát vízben kell elhelyezni és sokszor, mikor pár hét múlva a vidra arra téved, annyira elrozsásodtak a rugók, hogy nem funkcionálnak többé.

Erdekes, hogy a németországi és a tengerparti lakók több helyen fiatal korában összefogdossák és felnevelik a vidrát. Ugyanis így fogságban nevelkedve megszeli a vízfelületet és hálóságra lehet betanítani.

Kerpely B.

Feleletek szerkesztőségünkhöz intézett kérdésekre.

A csöke-rifled. Az így nevezett rovátkos kidolgozása a puskacső üregének az egyszerű rovátkos (egyenes „huzagú“ vagy „huzalú“) csővel nem azonos, hanem ennek jóformán eltérő módosulása. Az egyszerű rifled-cső ugyanis végig „egyenközű“ furású s huzagai laposak, nem élesek; ellenben a csöke-rifled vonásai éllel bírnak, ezenkívül a cső vége eltérő hosszúságban csokorszerűen szűkített, de a szűkítés (csök) is éles vonásokkal bír. Ez a két fajtája az egyenes vonású csöveknek semmi különös előnyt nem nyújt; régi, még a perkusziós fegyverek idejéből fennmaradt találmány az első s újabb, de rosszabb a második módosítása. Egyenközű (henger) furás mellett, jó mély és széles rovátkokkal ellátva s csak mintegy hüvelyknyi porzsákkal készült ily csövek a vastag serétet valamivel jobban (összetartóbban) hordják, mint a sima furatú csövek, de ám mester legyen, aki ily csövek kimunkálásához mer fogni! Becsülendőbb előnyük azonban a rovátkos csöveknek a simák

fölött az, hogy erős löportöltés használata mellett 100 egész 150 lépésig akár a gömbölyű golyót, akár más — a kaliberrel összevágó — „lövedéket“ meglehetősen pontossággal lövik. — Azok a rovátkos csövek, melyek végükön szűkítvők (csöke-rifled), ritkán lőnek jól, egyáltalában csak nagyon kivételes esetben felelnek meg a hozzájuk fűzött várakozásnak, miért is nem igen kapósak az ily csövekkel ellátott fegyverek a vadászok között — kivéve a *Pieper-féléket* — aki ismeri azokat. A Pieper-féle csöke-rifled-csővek egészen eredetiek s csak nagyjában, de részleteikben kevéssé hasonlítanak amazokhoz. Ezeket a csöveket Pieper két fajtában állítja elő, az egyikben a többi vékony, éles élű rovátkok között szélesebbek és mélyebbek is vannak, mindössze 5 ily mély árkolat (vonás); a másik fajtában az 5 mély vonás helyett 6, a többinél sokkal vastagabb, erősen kiemelkedő s élnélküli (tomp), de természetesen egyenes huzal (vonás) van arányos távolságra egymástól, mely huzalok a szűkítésbe is behatolnak. Az ily csövek szűkített része hosszabb, mint másfajta szűkített csöveknél és az éles vonások, illetve huzalsatornák csak behatolnak, de nem futnak végig ezen a szűkített részen. — Piepernek ez a kétfajta csöve nem csak készítés, de jószág tekintetében is páratlan a maga nemében. Amily silány gyártmányok legnagyobb részét azok a mesterségesen kihíresztelt Pieper-féle fegyverek, melyek közönségesen a puskásboltokban halomszámba raktáron vannak, ép oly remekei ezek a csöke-rifledcsövek a fegyvertechnika zseniális vívmányainak! Csak hogy ily csövekkel ritkán találkozunk a közönséges Pieper-fegyvereknél, még a földiesért „Diana“-fegyvereknél is csak az igen értékes daraboknál, mert ezek a csövek különlegességek, igen drágák s csak megrendelésre vagy puska-művesek számára készíttetnek, avagy pedig felelté értékes, igen művészi Pieper-gyártmányhoz alkalmaznak ily csöveket, különösen a másodsorban említett fajtát és többnyire öntött aczéلبől, még pedig mindkét csövet a sínekkel s csőgarnitúrákkal együtt *egydarabba* öntve, ami roppant szilárdságot kölcsönöz a csőnek. A csövek közül az egyik (a jobbsó) mindig sima (u. n. konczentrált), csak a balosó csöke-rifled. És hogy lőnek ezek a csövek! A londoni *Purdey*, a világ első fegyvergyárosának sörétes fegyvereit hasonlíthatlan remekműveknek tartják a lövészmattadorok világszerte s fegyvereinek darabját 800, 1000 forintjával fizetik, de ezeknél a remekül lövő fegyvereknél alig állnak hátrább jó lövés tekintetében Piepernek egydarabba öntött említett speciális öntött-aczél rifled és sima csövei. A 8-as serétet 60—65 lépésre buczkóként lövik a fixpontra s a rifled-csővek legnagyobb részével 80—100 lépésnyiről 5-ös vagy 6-os söréttel a nyulat verébként lehet leduzzantani! És ezek a csövek minden kaliberben ily kiváló, de különösen a 14-es kalibernek fenomenálisak. — Nagyon kár, hogy Piepernek ez a legértékesebb találmánya (az egydarabba öntött csöveket értve) oly kevéssé elterjedt, hogy csak némi nehézség útján lehet hozzájutni; ép azért a legtöbb vadász nem is ismeri, sőt a puska-művesek sem igen tudnak felőle; külföldön azonban a nagy puska-művesek szívtében alkalmazzák, így például Novotny, de csakis a legdrágább fegyverekhez.

A magyar puska-művesekről. Ilyen már kevés van. A vadászati törvények s a vadászterületek kötelező bérbeadása tökéletesen megölte nálunk a puska-műves-ipart és megsaporította, virágzóvá tette az orvvadászatot. Annakelőtte a bocsoros nemestől kezdve fel a herczegig, vadászember csakis „kézimunka“ fegyvert használt és úgyszólván minden városnak megvolt a maga „puskás mestere“, sőt gyakran nagyobb városokban több is volt, úgy hogy ezéhekké egyesültek a lakatosokkal. Akkor boltokban csak kerülőnek, esőszöknek való u. n. *gráner* puskákat árultak, afféle komisz vascőves „disznólábakat“; másféléket, értékesebbeket nem, mert úrféle embernek bolti puska ingyen sem kellett; ha puskára volt szüksége, csináltatott magának a „mesterénél“ ízlése szerint aranyosat, vagy ezüstösöt, mert a magyar, mint afféle keleti nép, nagyon szerette a kiékesített fegy-

vert, ép úgy mint a szláv népek, melyekkel e tekintetben izlésre megegyezett. A szép vésetű, arannyal és ezüsttel kirakott puska volt kívánságának netovábbja; azután belevésette a nevét is, mert családi ereklyének maradt a szép fegyver, mely atyáról fiúra szállt s nagyon megbecsülték, mint az ősi kardot, melyet nem igaz ám, hogy „a rozsdá mart“ — mit a költői fölhevülés túlozva állít. — És a régi puskaműves mestereket is igen megbecsülték, nagy volt a hírük a kiválóbbaknak hét megyében, vagy még azon túl is és a nagymesterek nevét most is ajkán hordja a vadász-ság, kivált az öregebbje, de a fiataljai is, mert atyáitól sokat hallotta emlegetni. Így ki ne ismerné a mai vadászok közül is a *Kirner József* nevet, hajdan az ország első puska-műves mesterének a nevét, aki oly pompás izlésű és kitűnő puskákat készített saját kezeivel, hogy Jósika báró is emlegette regényeiben! Kirner mellett az első mesterekhez tartoztak az országban az öreg *Benes Endre*, *Ludvig* és *Kiszela*, mind a három szintén Budapesten; Szegeden híres mester volt *Róth*, Nagyváradon *Hrazdil* (később *Ede* fia Szegeden), Szombathelyen *Güthl*, Devecserben a híres *Brussa*, aki ezidőszent Magyarországon első puska-műves-mestere s oly izléssel dolgozik, hogy csak a cseh *Novotny* (Prága) képes talán vele versenyezni egyes remekműveivel. A nevezettek kivül még sok elsőrendű mester létezett nálunk, ezeknek a neve azonban elmerült már a feledékenység ködébe, mert ma a „gyárosok“ divatja járja már.

Lakatos Károly.

EGYESEK.

A véreseinek egy különös módon véghezvitt zsákmányfogásáról. 22 évvel ezelőtt több ízben tettem meg vaspályán az útát Philippopolistól Bellováig, mely utóbbi állomás akkor még a Konstantinápolyból kiinduló keleti vasút végpontját képezte. A menetrend úgy volt beosztva, hogy utazásom a mondott útvonalon, oda is, vissza is, mindig a kora reggeli órákra esett. A vonat mindenütt magas töltésen haladt, mely töltés buja növényzettel volt bevonva. Feltűnt nekem, hogy a vonatot egy darabra mindannyiszor egy vérese kísérte, mely többnyire 20—30 méterrel a vonat előtt röpült, azonban néha a vonat oldalára is került, természetesen attól szintén 10—15 méternyi távolságra. E szokatlan kísérő czéljáról csakhamar megbizonyosodtam, mert amint a vasúti töltésről az ott éjjeli pihenőt tartott sármány, búbos pacsirta, vagy más apróbb madár a vonat zakatolásától felriadva szárnyra kelt, rögtön reácapott a vérese és egy pillanat alatt el is kapta. Ha e jelenetet csak egyszer láttam volna, úgy azt a véletlenségnek tulajdonítanám, de miután e jelenet előttem háromszor, négyszer is ismétlődött, úgy teljes bizonyossággal következtethetem, hogy a vérese az ily módon való könnyű és biztos prédaszerzést egyszer tapasztalván, azt később számításból rendszeren gyakorolta.

M.

A fogoly mint havason költő madár. A madaraknál, azok földrajzi elterjedése mellett, nem kevésbé fontos azoknak a magassági viszonyok tekintetében való előfordulása is. Így vannak síkvidéki, középhegységbeli és havasi madarak, melyek rendes körülmények között csakis e helyeken fészkelnek. Mi megszoktuk a közönséges foglyot a sík vagy hullámos vidék madarának tekinteni, mely azonban a középhegységeket sem kerüli és itt néha fészkel is. De hogy a fogoly néha a havasok világába is ellátogat és a fatenyészet határa fölött költ is, erre nézve két észleletem van, melyet e sorokban fogok elmondani. — A bithyniai Olympusnak 2530 méter magas csúsa alatt egy borókával benőtt és elég magas fűvel borított, több kilométer hosszúságú és szélességű, a csúcs felé igen lassan emelkedő fensík terül el, melyen nyáron a szultán juhainak szájai legelnek. A fensík a csúcsnál alig 200 méterrel alacsonyabb és havasi jellege már abból is kitűnik, hogy egyes mélyedéseiből és kelet felé egy dombláncolat által határolt oldaláról a hó tulajdonképen sohasem olvad el, mert épen ez a hely az, honnan Konstantinápolyt, hol higiénikus célra használható természetes jég sohasem képződik, innen látják el egész nyáron át hóval. Én e havasi fensíkon július hó kö-

zepe táján egy oly nagy fogolyesaptra akadtam, hogy arról biztosan feltételezhetem, miszerint legalább is két fészkelő népségből verődött össze. Hogy e fogolyesapat nem riasztás folytán került a havásra, hanem bizonyosan ott volt fészkelési helye is, erre nézve egy más havason, a bulgáriai Rilo-Daghon szereztem bizonyosságot. 1898 július 20-án visszaindultam a havasról Szamokov városkába. Jól fenn, a törpefenyő határa fölött, egy magas havasi fűvel benőtt oldalon, legalább is 2700 méter magasságban, egyszerre csak egy anyafogoly repül fel mellettem, majd csakhamar levágódik elém és a jól ismert vergődéssel iparkodik figyelmemet pelyhes fiókáitól elvonni. Három fiókat láttam, de ketteje egy pillanat alatt eltűnt a sűrű fűben és így csak egyet sikerült kézrekerítenem. Természetesen, ezt is szabadjára bocsájtottam.

M.

Adat a nyulak bátorságáról. A gyáva embert nyúl szívűnek mondják, pedig a nyulaknál már több ízben meglepő bátorságot észleltem. Erre megint egy új adatom van, melyből láthatjuk, hogy a nyúl minden féltékenysége mellett lehet bátor, ha az önfentartás és fajfentartás ösztöne azt megkívánja. Egyik szép őszi délután kutyámmal a szántóföldre mentem egyedül vadászgatni. A 3-ik dűlő egyik barázdájából úgy 100 lépésnyire fűrge nyúl ugrik föl s ugyancsak hanyathomlok menekül. Az első nyúlra tiszteletből is rá szoktam löni. Így történt most is s a nyuszi 2 hátulso lábát törte el lövésem. A kutya pár pillanat múlva utoléri és elkapja, mire a nyúl keservesen sírni kezd. A sírás hallatára alig 20 lépésnyirel másik nyúl ugrik ki s nyílsebesen fut a kutyának. A kutya megrettenve e szokatlan bátorságtól, szűkölve szalad hozzám. A nyúl nem üldözi, hanem síró párához szalad s ott mellső lábaival menekülésre biztatja. Pár pillanatig meglepődve nézem az érdekes tüneményt, de a következő perczben ez is áldozata lesz a vadász öldöklő szenvedélyének. *Dr. Ágh.*

Az állatok és képek. A természetvizsgálókat minden időben foglalkoztatta az a kérdés, hogy vajjon megismeri-e az állat a képet? Beható kísérletek és megfigyelések bebizonyították, hogy igenis megismeri. Humbolt Sándor egyszer egy kis titi-majomnak sáskákat és darazsakat ábrázoló színes táblákat mutatott s a majom igen élénken kapkodott a kép után, mert nyilván azt hitte, hogy meg lehet őket enni. A *lasis*-i buddhista kolostor előtt egy zinkből készített kutya-modell van felállítva. Egy nagy tigriskigyó körülfonta testével e modellt s az egészet beárnyalta, mintha csak élő állat lett volna. A madarak minden bizonynyal megismerik a tükröképüket. Egy seregély, mely a szobában szabadjára volt hagyva, nagyon szeretett a toilette-tükör asztalára ülni s ott énekelte tükröképének. A macskák és zergők szintén megismerik tükröképüket. A kutyák nagyon fureszan viselik magukat, ha tükröt állítunk eléjük. Egyesek mérgesen morognak képmásuk felé, mások ellenben fel sem veszik, mintha nem is látnák. A kutyák különben a festett képekre is haraguznak. *Sperling*, az ismert állatfestő, a *schwerini* múzeumban egy életnagyságú kutya-portrét állított ki. Egy kis patkányfogó kutya, mely esetleg épen abba a terembe került, melyben ez a kutya-portré ki volt állítva, megugatta a képet s ugatva szaladt ki a teremből. Egy borzeb, amely *Eggna* festő műtermébe került, ugatva szaladgált a festőnek „Hajtóvadászat a középkorban“ című festménye előtt s szemmel láthatólag a kutyákat kereste a képen. *Rusche*, a szobrász, mikor egy terrier modellen dolgozott, kénytelen volt kutyáit eltávolítani a műteremből, mert minduntalan nekimentek a modellnek s összeharapdálták.

Oroszlányésztés a dublini állatkertben. A dublini állatkertben már régebb idő óta foglalkoznak az oroszlanok tenyésztésével és felnevelésével. Az állatkert alapítása óta összesen 200 oroszlant neveltek fel, melyeket vagy eladtak (mintegy 110,000 korona értékben), vagy pedig más állatokért eleseréltek. Az oroszlanok meglehetősen drágák, de ennek magyarázata abban rejlik, hogy a felnevelés és a gondozás rendkívül fáradságos s a nevelés alatt az oroszlanok jó része elpusztul. Így például egyszer négy darab ötödfél hónapos oroszlanért 4400 koronát s egy pár elefántot kaptak, máskor pedig két, szintén fiatal oroszlanért 1760 koronát s egy dromedárt fizettek az állatkertnek. Egy teljesen kifejlett remek példány 2640 koronáért s három szarvasért kelt el. A Dublinban nevelt oroszlanokra jellemző a fekete sörény, mely a natáli oroszlanok ismertető jele. A natáli oroszlanok azelőtt a *Fok-föld*, *Transvaal Natal* és *Oranje szabadállam* területén éltek, manapság azonban majdnem teljesen kipusztultak, úgy, hogy most már Dublint mondhatnók hazájuknak, mert majdnem tel-

jesen akklimatizálódtak s minden nehézség nélkül szaporodnak az állatkertben. A tenyésztési kísérletek majd mind igen jól sikerültek. Átlagos évenkénti szaporodási számot mondani nem lehet, mert igen sok függ az esetlegestől. Az első tíz évben 12 kölykezés volt, 46 kölyökkel, de ezek közül csak 39 maradt életben. A következő 12 évben 46 kis oroszlán jött a világra s 35 maradt életben. Azután 7 év alatt 11 kölykezés volt, mely 39 kölyket eredményezett; ezek közül négy pusztult el. A legutóbbi hat év alatt a szaporodás meglehetősen rossz volt. A dublini állatkertben ma már csak egy tiszta képviselője van a valódi nótáli oroszlán-fajnak. Ez azzal magyarázható, hogy a mesterséges faji kiválasztás következtében az utódok nemesak nagyságra, hanem többé-kevésbé alakra nézve is különböznek az eredeti fajtól. A dublini állatkert mai oroszlán-állománya három hím- és hat nőstény-oroszlán. Az oroszlánok a szabadban sokkal gyorsabban szaporodnak, mint fogságban. Hazájukban évenként olykor háromszor is kölykeznek, míg a fogságban csak egyszer. Egy-egy kölykezés eredménye rendszeren négy kölyök-oroszlán, de kedvező körülmények között hat, sőt olykor hét is lehet. A szabadban, ha rendes körülmények közt élnek, évente kétszer kölykeznek, háromszor csak abban az esetben, ha a vadállomány nagyon dús s a kölykek gyorsan fejlődhetnek s hamarabb elhagyhatják anyjukat.

A katókabogár, mint levéltetű pusztító. Igen érdekes megfigyelést tett nemrégiben egy természetbúvár. Tavaszkor ugyanis a kertjében levő almafát óriási mennyiségben lepte el a körtelevéltetű (*Aphis pyri* Boy de F.). A levéltetvek csakhamar kikezdték a virágokat is s így komolyan veszélyeztették az idei termést. Egyszer azonban a levéltetvek nem szaporodtak tovább, pedig az idő nagyon kedvező volt rájuk nézve. Mikor kíváncsiságtól úzve apróra megnézegette almafájának leveleit, mintegy 20 kétpettyes katókabogarat (*Coccinella bipunctata* L.) s vagy 50 különböző fejlettségű lárvát talált a fán. A levéltetvek pedig nemesak, hogy nem szaporodtak, hanem fogyni kezdtek s apránként alig egy-kettő maradt meg. Mikor a levéltetvek egészen elfogytak, a katóka-lárvák egy része bábozódni kezdett, de másik részük még nem volt elég fejlett. Egy-két lárvát, mikor már sehogy sem bírt élelemhez jutni, kikezdték a bábokat, de csak egyet-kettőt pusztítottak el, mert nemsokára eltávoztak a fáról.

IRODALOM.

E helyen is felhívjuk lapunk tisztelt olvasóinak figyelmét „A K. M. Természettudományi Társulat Állattani Szakosztálya“ nevében Dr. *Entz Géza* szakosztályi elnök és *Méhely Lajos* szerkesztő, valamint a növénytani szakosztály részéről *Klein Gyula* elnök és *Schilberszky Károly* szerkesztő által kibocsájtott, illetve lapunkhoz mellékelt „ÁLLATTANI KÖZLEMÉNYEK“ és illetve „NÖVÉNYTANI KÖZLEMÉ-

NYEK“ cím alatt megjelenendő szakfolyóiratok előfizetési felhívására. E két szakfolyóirat nagy hiányt van hivatva pótolni pangó természettudományi irodalmunk terén s hogy feladatának, a hozzá kötött nagy várakozásnak meg fog felelni, erre nézve a szerkesztők ismert neve kellő biztositékot nyújt. Ajánljuk e lapokat t. előfizetőink pártfogásába.

Eladó egy Fónagy J. elvei szerint idomított angol telivér pointer kan vizsla-kölyök. Fényképe megtekinthető szerkesztőségünkben.

Vadászat felhagyása miatt egy *A. I. Staus* hírneves prágai puskaműves által mondvaesínált pompás kiállítású 16-os kaliberű lankaszter foglyász- és fázánpuska (kiállítási darab) 100 forintért eladó. Csöve valói párisi Bernhard-félék, alul arannyal kirakva, arany czégyjeggyel; összes fémrészei pompás vésettél; agya faragványokkal díszített remekmű; levehető faragványos előagy; valódi keresztel lakatok s a kakasok között lévő kereszttrudas kulcs-zár stb. Bővebbet a szerkesztőségben.

Négy darab 2 és egy darab 5 és fél hónapos igen szép, kitünő s tisztavérű szülőktől származott német vizsla-kölyök eladó PÁPAY GÉZA úrnál Tengelicz (Tolna vármegye).

E. B. úrnak, *Torda*. Az eset paradoxon! Idevágó ministeri rendeletet nem ismerünk, de nyilvánvaló, hogy ily módon a törvényt kijátszani nem lehet! Az alispánhoz, esetleg a földmive lési ministerhez tessék jogorvoslásért fordulni. — **Sz. A.** úrnak *Szeged*. Az 50 frt potom ár! Tessék némi várakozással lenni, majd foglalkozom a dologgal. — **M. Gy., P.-Kőrös**. A czikk beérkezett, köszönjük. Alkalmilag rákerítjük a sort. — **H. B., Királydarácz**. Beesés levele eltévedt; szíveskedjék megismételni kívánságát és én szívesen állok rendelkezésére. — **E. D.** t. f. ü. lő. úrnak *Nyíregyháza*. Két rendbeli leveletem méltóztatott-e megkapni? — **Gr. T.** úrnak. Dr. **B. Máthé Lajos** fogorvos lakása Budapesten a Klotild-palotában van (Váci-u. 34-ik sz.).

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Clichék folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára. kitünő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

Czím csakis: BUDAPEST, VI. ker., Király-utca 30. szám.

Jutányos árak.

TELEFON: 18—99.

Jutányos árak.

„A TERMÉSZET“ szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

Nyomatott Wesselényi Géza könyvnyomdájában Budapest, II., Zsigmond-utca 11—15.